

Jerzy Rymarczyk

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

POMOC ROZWOJOWA DLA KRAJÓW TRZECIEGO ŚWIATA

1. Wstęp

Z okazji wkroczenia świata w trzecie tysiąclecie, w sierpniu 2000 r. przyjęta została Deklaracja Milenijna Narodów Zjednoczonych, w której zawarto zobowiązanie, że w przeciągu 15 lat ostatecznie zostaną przezwyciężone najdotkliwsze formy nędzy, ubóstwa i niedorozwoju w świecie. Lista tzw. milenijnych celów rozwoju (The Millenium Development Goals – MDG) obejmowała następujące cele: wyeliminowanie skrajnego ubóstwa i głodu, zapewnienie powszechnego wykształcenia podstawowego, promocji równouprawnienia płci, ograniczenie śmiertelności dzieci, spadek śmiertelności poporodowej matek, zwalczanie AIDS, malarii i innych chorób zakaźnych, zapewnienie wzrostu zrównoważonego chologicznie oraz rozwoju globalnego partnerstwa na rzecz rozwoju [www.un.org].

Wymienione cele są, z humanistycznego punktu widzenia, na tyle fundamentalne i oczywiste, że nie budzą żadnych wątpliwości. Jest jednak problematyczne, w jaki sposób mogą one zostać osiągnięte i czy deklarowany okres 15 lat jest w ogóle realistyczny. Nie ulega wątpliwości natomiast, że w osiągnięciu celów milenijnych znaczącą rolę musi odegrać zwiększona pomoc rozwojowa.

W związku z tym zasadne jest dokonanie analizy świadczonej przez kraje wysoko rozwinięte pomocy rozwojowej pod kątem jej rozmiarów i zmian w czasie, podziału regionalnego i sektorowego, powiązania pomocy z redukcją długów czy też jej międzynarodowej koordynacji. Stanowi to cel niniejszego referatu, w którym analizą objęto oficjalną pomoc rozwojową (Official Development Assistance – ODA) świadczoną przez 17 państw europejskich (w tym 15 krajów UE) oraz Japonię i USA.

2. Geneza i istota pomocy rozwojowej

Za autora terminu „pomoc rozwojowa” uważa się prezydenta Harry’ego Trumana, który 20 stycznia 1949 r. w słynnym przemówieniu na stopniach Kapitolu przedstawił nową wizję stosunków między demokratycznym Zachodem a krajami rozwijającymi się [Rodman 2004, s. 3-4]. W przemówieniu prezydent zaprezentował koncepcję wspierania rozwoju krajów trzeciego świata poprzez udostępnianie im wiedzy naukowo-technicznej, technik przemysłowych oraz inwestycji kapitałowych.

Takie zachowanie się USA – chociaż miało niewątpliwie podłoże polityczne, gdyż chodziło tu głównie o pozyskanie państw trzecich i ich ochronę przed przyjmowaniem modelu radzieckiego – tym samym zapoczątkowało proces pomocy dla krajów słabo rozwiniętych.

W ślad za USA i niektórymi krajami europejskimi (Wielka Brytania, Francja) również Związek Radziecki ogłosił w 1956 r. program pomocy dla krajów rozwijających się. W rozbudzaniu zainteresowania świata tą pomocą ważną rolę odegrała aktywność ze strony samych zainteresowanych, a zwłaszcza powstanie i działalność takich organizacji, jak Ruch Państw Niezaangażowanych oraz powołana w 1964 r. Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD). Należy wspomnieć, że to właśnie pod wpływem UNCTAD zaczęto na forum GATT traktować państwa rozwijające się w sposób uprzywilejowany, odstępując w wielu uregulowaniach od zasady wzajemności.

Zainteresowanie problematyką krajów rozwijających nasiliło się w latach 70. i związane było z jednej strony z kryzysami naftowymi, z drugiej zaś z raportami Klubu Rzymskiego. Wywołało to dyskusję o nowym ładzie ekonomicznym, której poświęcono kilka dużych konferencji międzynarodowych, w tym dwie specjalne sesje ONZ (VI i VII). Głoszono na nich postulaty niezależności ekonomicznej, zmniejszenia różnic między krajami uprzemysłowionymi a rozwijającymi się, wyeliminowania ubóstwa oraz wzrostu zatrudnienia. Jako środki, które miały służyć osiągnięciu tych celów, wskazywano zwiększenie dostępności do rynków krajów rozwiniętych, transfer technologii i pomocy zagranicznej, stworzenie kodeksu postępowania korporacji transnarodowych, przebudowę rynków surowcowych oraz przebudowę systemów ONZ [Budnikowski 2006, s. 38-399].

Większość postulatów nie została jednak zrealizowana i problemy powracały w kolejnych dyskusjach. Z czasem w działaniach na rzecz krajów rozwijających się coraz większą rolę zaczęły odgrywać organizacje międzynarodowe (MFW, Bank Światowy, Unia Europejska, GATT/WTO).

Definicja ONZ mówi, że: „pomoc rozwojowa to pomoc świadczona przez państwa oraz organizacje międzynarodowe w formie finansowej, materialnej czy doradczej na rzecz krajów mniej rozwiniętych. Celem pomocy rozwojowej jest redukcja ubóstwa, promocja zrównoważonego rozwoju, wsparcie reform demokratycznych i rządów prawa, przestrzeganie praw człowieka, rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, wspie-

ranie wzrostu gospodarczego, zapobieganie konfliktom oraz promocja bezpieczeństwa globalnego [www.un.org.pl]. Pomoc rozwojowa nie jest równoznaczna z pomocą humanitarną, która (dla odróżnienia) jest jedynie pomocą doraźną, zaspokajającą najbardziej podstawowe potrzeby zachowania życia i godności ofiar w sytuacjach nadzwyczajnych, takich jak: kataklizmy, katastrofy czy konflikty zbrojne [www.pah.org.pl]. Oba terminy można objąć wspólnym określeniem „pomoc zagraniczna” (*foreign aid*).

W skład pomocy rozwojowej wchodzi trzy podstawowe jej formy: pomoc udzielana przez rządy państw rozwiniętych (tzw. oficjalna pomoc rozwojowa – ODA), inwestycje zagraniczne (Foreign Direct Investment – FDI) oraz pomoc prywatna, świadczona przez organizacje pozarządowe i osoby prywatne. Największe znaczenie ma ODA, którą można określić jako zasoby (głównie pieniężne) transferowane na określonych zasadach, mające za główny cel promocję rozwoju gospodarczego oraz wzrost dobrobytu w krajach rozwijających się [Brunell 2002, s. 473].

Beneficjentami tej pomocy jest obecnie 150 państw rozwijających się, do których zalicza się: państwa najslabiej rozwinięte (PKB *per capita* poniżej 745 USD), państwa o średnio-niskich dochodach (PKB *per capita* 756 do 2795 USD) i o średnio-wysokich dochodach (PKB *per capita* od 2796 do 9205 USD) [http://www.oecd.org/datavecd/35/9/2488552pdf].

Tabela 1. Światowa pomoc rozwojowa w wybranych latach

Lata	1966	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2004
Pomoc (w mln USD)	6417	8001	16 104	43 294	38 184	81 312	74 884	62 129	98 320

Źródło: [www.oecd.org/dac].

W tabeli 1 zaprezentowano wartość skumulowanej pomocy rozwojowej w wybranych latach, zawartych w okresie 1966-2004. Wynika z niej, że w okresie niespełna 40 lat wartość pomocy rozwojowej zwiększyła się ponad 15 razy, aczkolwiek w poszczególnych latach można zauważyć dość znaczne jej zróżnicowanie.

3. Rozmiary oficjalnej pomocy rozwojowej w latach 1970-2003

Już w 1970 r. na sesji ONZ wezwano kraje bogate, aby przekazały do dyspozycji krajów rozwijających się 0,7% ich produktu krajowego. W ramach dyskusji o realizacji celów milenijnych propozycja ta została ponownie przywołana. Tymczasem pomoc rozwojowa w krajach darczyńców coraz bardziej oddalała się od odsetka 0,7% i od 1980 r. praktycznie się nie zwiększyła (tab. 2). Między 1990 r. i 2003 pomoc ta liczona jako odsetek PNB w dużych krajach: Francji, Niemczech, Japonii i USA wyraźnie się zmniejszyła. Tylko nieliczne kraje, tj. Dania, Holandia, Szwecja, Norwegia i Luksemburg, utrzymują od 1990 r. pomoc rozwojową na poziomie przekraczającym 0,7% PNB. We wszystkich pozostałych krajach udział ten kształtuje się znacznie poniżej tego wskaźnika.

Tabela 2. Pomoc rozwojowa w % PNB krajów donatorów*

Kraj \ Lata	1970	1980	1990	2000	2003
Belgia	0,46	0,50	0,46	0,36	0,60
Dania	0,37	1,24	0,94	1,06	0,84
Niemcy	0,32	0,44	0,42	0,27	0,28
Finlandia	0,06	0,22	0,65	0,31	0,35
Francja	0,52	0,44	0,60	0,32	0,41
Grecja	–	b.d.	b.d.	0,20	0,21
Wielka Brytania	0,39	0,35	0,27	0,32	0,34
Irlandia	–	0,16	0,16	0,29	0,39
Włochy	0,15	0,15	0,31	0,13	0,17
Luksemburg	–	0,11	0,21	0,71	0,81
Holandia	0,62	0,97	0,92	0,84	0,80
Austria	0,07	0,23	0,11	0,23	0,20
Portugalia	–	0,02	0,24	0,26	0,22
Szwecja	0,35	0,78	0,91	0,80	0,79
Hiszpania	–	0,08	0,20	0,22	0,23
Norwegia	0,33	0,87	1,17	0,76	0,92
Szwajcaria	0,14	0,24	0,32	0,34	0,39
Japonia	0,23	0,32	0,31	0,28	0,20
USA	0,32	0,27	0,21	0,10	0,15
Przeciętnie	0,29	0,41	0,45	0,43	0,44

* podstawą obliczeń była wartość nominalna – wg bieżącego kursu USD.

Źródło: [OECD, DAC *Online*].

4. Regionalna i branżowa struktura pomocy rozwojowej

Większość najuboższych krajów znajduje się w Afryce na południe od Sahary. W regionie tym żyje 1/5 całej ubogiej ludności świata. Nic więc dziwnego, że pomoc rozwojowa koncentruje się na tych krajach (tab. 3). Nawet jednak wewnątrz tej grupy krajów istnieją państwa, w których szczególnie skupia się pomoc rozwojowa. Na przykład Demokratyczna Republika Kongo (były Zair) jest obecnie największym beneficjentem pomocy rozwojowej pochodzącej z 8 spośród 19 badanych krajów. W latach 1992-2002 pomoc dla krajów najuboższych (*least developed countries*) zwiększyła się znacznie, bo o ok. 30%. Należy jednak zauważyć, że pomoc niektórych donatorów dla krajów, które nie należą do najuboższych, wzrasta w znacznie większym stopniu (np. dla Iraku lub Jordanii), zatem udział krajów najuboższych w ogólnej kwocie świadczonej pomocy rozwojowej nawet nieznacznie się obniżył.

Zasadnicze zmiany nastąpiły pod względem sektorowego podziału środków przeznaczonych na pomoc rozwojową w okresie 1982/1983 do 2002/2003 (tab. 4).

Tabela 3. Regionalny podział oficjalnej pomocy rozwojowej w 2003 roku

Kraje	Trzech największych beneficjentów	Afryka Subsaharyjska*	Pozostałe regiony*	Pomoc dla krajów najuboższych
Austria	Bośnia-Hercegowina (była Jugosławia), Turcja	39,7	60,3	12,7
Belgia	Kongo, Ruanda, Kamerun	72,8	27,2	51,8
Dania	Tanzania, Bangladesz, Uganda	52,8	47,2	25,6
Finlandia	Tanzania, Mozambik, Afganistan	45,5	54,5	17,8
Francja	Kongo, Kamerun, Serbia	58,1	41,9	31,0
Grecja	Albania, Georgia, Irak	17,5	82,5	3,0
Hiszpania	Nikaragua, Honduras, Boliwia	26,3	73,7	8,2
Holandia	Kongo, Tanzania, Indonezja	49,4	50,6	24,6
Irlandia	Uganda, Mozambik, Etiopia	73,4	26,6	44,8
Luksemburg	Wietnam, Cap Verde, Angola	43,4	56,6	28,8
Niemcy	Kongo, Kamerun, Chiny	44,1	55,9	22,9
Portugalia	Ostima, Cap Verde, Angola	51,2	48,8	47,1
Szwecja	Kongo, Tanzania, Mozambik	50,8	49,2	25,4
Wielka Brytania	Indie, Tanzania, Bangladesz	43,8	56,2	21,5
Włochy	Kongo, Nikaragua, Palestyna	62,8	37,2	29,7
UE	Serbia, Sudan, Afganistan	–	–	32,2
Norwegia	Tanzania, Afganistan, Irak	46,9	53,1	281,3
Szwajcaria	Serbia, Kongo, Tanzania	39,2	60,8	19,6
Japonia	Indonezja, Chiny, Filipiny	17,7	82,3	12,1
USA	Irak, Kongo, Jordania	35,9	64,1	26,1

* w % całkowitej pomocy.

Źródło: [Statistical Annex... 2004; OECD, DAC Online].

Tabela 4. Sektorowy podział pomocy bilateralnej (w %; przeciętne dla lat 1982/1983 i 2002/2003)

Kraje	Infrastruktura społeczna i administracyjna		Infrastruktura gospodarcza		Rolnictwo		Przemysł		Pomoc w formie towarowej i projektowej		Pomoc w sytuacjach klęsk i katastrof		Pozostała		Suma		
	1982-1983	2002-2003	1982-1983	2002-2003	1982-1983	2002-2003	1982-1983	2002-2003	1982-1983	2002-2003	1982-1983	2002-2003	1982-1983	2002-2003	1982-1983	2002-2003	
Belgia	11,1	25,7	4,2	4,7	3,5	4,3	34,3	0,6	2,7	1,9	2,7	0,4	6,2	44,6	55,8	100,0	100,0
Dania	20,4	38,5	22,6	19,2	19,4	4,6	32,1	3,1	0,6	-	0,6	-	8,4	5,4	25,6	100,0	100,0
Niemcy	29,7	36,2	28,7	11,6	10,3	3,1	13,8	1,1	2,9	2,9	0,9	0,7	3,8	14,0	43,3	100,0	100,0
Finlandia	15,9	49,3	21,1	5,4	16,9	4,3	35,1	2,2	2,6	0,2	2,6	3,7	11,9	7,2	24,4	100,0	100,0
Francja	51,3	30,1	14,8	4,4	9,5	2,4	6,9	0,9	3,4	6,7	3,4	0,2	6,3	10,6	52,5	100,0	100,0
Grecja	-	83,1	-	1,6	-	0,7	-	0,7	0,0	-	0,0	-	5,1	-	8,7	-	100,0
Wielka Brytania	18,7	37,6	26,9	7,5	7,8	5,3	25,3	2,0	3,7	3,7	0,3	0,4	12,6	17,2	34,7	100,0	100,0
Irlandia	-	65,6	-	2,1	-	5,1	-	0,4	5,7	-	5,7	-	7,0	100,0	14,1	100,0	100,0
Włochy	19,3	13,1	21,6	1,2	18,5	1,5	10,8	0,8	9,8	9,8	5,0	1,7	6,8	18,3	71,6	100,0	100,0
Luksenburg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Holandia	32,0	24,6	14,9	6,8	17,7	2,5	9,1	0,4	4,3	4,3	3,2	1,9	3,3	20,0	59,2	100,0	100,0
Austria	12,7	39,3	62,3	7,7	1,2	1,4	13,5	2,2	1,3	0,4	0,4	0,7	9,1	8,2	40,0	100,0	100,0
Portugalia	-	75,5	-	3,6	-	2,0	-	0,9	-	-	0,8	-	0,8	-	16,4	-	100,0
Szwecja	21,4	33,2	5,8	8,0	12,9	2,1	12,2	0,8	0,6	0,6	3,1	12,7	22,8	34,4	30,0	100,0	100,0
Hiszpania	-	41,0	-	17,4	-	4,5	-	2,4	-	-	0,7	-	4,7	-	29,3	-	100,0
Norwegia	19,6	48,6	24,9	7,2	17,5	4,5	12,8	0,8	0,1	3,6	7,0	7,0	18,7	18,1	16,6	100,0	100,0
Szwajcaria	20,4	19,6	2,1	9,4	23,0	5,3	31,4	4,0	8,9	5,1	11,2	17,7	3,1	38,8	100,0	100,0	100,0
Japonia	13,1	20,4	43,8	27,8	10,4	6,8	15,4	1,6	4,0	4,0	0,4	0,1	0,7	13,2	42,4	100,0	100,0
USA	17,3	37,1	4,2	3,3	14,2	1,8	13,4	4,3	26,1	13,8	1,9	12,7	22,9	27,0	27,0	100,0	100,0
Przeciętne	21,6	39,9	21,3	8,3	13,0	3,5	19,0	1,6	5,4	2,9	2,2	2,2	8,3	22,5	35,0	-	-

Źródło: [Statistical Annex... 2004; OECD, DAC Online].

O ile wcześniej realizowane były przede wszystkim projekty mające na celu rozbudowę „twardej infrastruktury” oraz rozwój produkcji rolnej i przemysłowej, o tyle obecnie wspiera się w większym stopniu infrastrukturę społeczną i administracyjną („miękką” infrastruktura). Środki na ten cel zostały w okresie 20 lat niemal podwojone (z 21,6 do 39,9% pomocy ogółem). Portugalia i Grecja przekazały w 2003 r. nawet więcej niż 3/4 całej swojej pomocy rozwojowej dla tych sektorów. W przypadku niektórych pozostałych darczyńców pomoc dla „miękkiej” infrastruktury stanowiła ok. 50% całej pomocy. To przegrupowanie pomocy można przypisać zrodzonemu zarówno wśród donatorów, jak i beneficjentów przekonaniu, że rozwój jest tylko częściowo uzależniony od posiadanego kapitału lub zasobów naturalnych, zależy bowiem przede wszystkim od systemu gospodarczego i sposobu sprawowania rządów. Dlatego coraz większe środki kierowane są na rozwój i umocnienie systemów politycznych i administracyjnych.

5. Wiązanie pomocy z eksportem

Wiązanie pomocy rozwojowej z eksportem kraju-donatora odgrywało wcześniej znaczącą rolę. Taka praktyka zmniejsza możliwości kraju-beneficjenta w zakresie swobody wyboru importera i najkorzystniejszych cenowo dostawców. Ta forma pomocy ma więc mniejszą wartość niż udzielona w kwocie nominalnej. Obecnie pomoc związana z dostawą towarów straciła na znaczeniu. W roku 2003 tylko niewielka część całkowitej pomocy była przekazywana w tej formie (tab. 5). Istnieją jednak różnice wśród krajów. O ile Hiszpania i Szwecja całkowicie zrezygnowały z dostaw wiązanych, o tyle Belgia, Finlandia czy Portugalia wiążą jeszcze z tą formą znaczną część pomocy (od 43 do 86%).

6. Redukcja zadłużenia

Część pomocy rozwojowej jest udzielana w formie kredytów. Są one wprawdzie nisko oprocentowane – często stopa oprocentowania jest bliska 0% – ale jednak są to kredyty, które zasadniczo należy obsługiwać i zwracać. Wiele krajów rozwijających się, przede wszystkim te najuboższe, często wpadało w pułapkę zadłużenia, ponieważ spłata bieżących zobowiązań kredytowych okazywała się niemożliwa ze względów społecznych. Kredytodawcy zrzeszeni w Klubie Paryskim wielokrotnie podejmowali decyzje co do umorzenia części długów, jednak tylko na krótko rozwiązywało to problem. Długi (szczególnie krajom najuboższym) zostały umorzone również w 2003 r. (tab. 5). Decyzje takie nie pozostają jednak bez skutków dla bieżących świadczeń w zakresie pomocy rozwojowej. Umorzenie długów liczone jest jako oficjalna pomoc rozwojowa i obniża bieżące płatności, co odsuwa osiągnięcie postulowanej granicy pomocy 0,7% PKB. W roku 2003 badane kraje zredukowały długi o kwotę 9,2 mld USD, co stanowiło 14% całej pomocy rozwojowej.

Tabela 5. Pomoc związana z eksportem, umorzenie długów, pomoc bilateralna i multilateralna w 2003 roku

Kraje	Pomoc związana z eksportem (w %)	Oficjalna pomoc rozwojowa netto (w mln USD)	Umorzenie długów (w mln USD)	Umorzenie długów (w % pomocy)	Pomoc bilateralna ogółem	Pomoc multilateralna ogółem	Pomoc multilateralna (w % pomocy bilateralnej)
Belgia	48,65	1 853	753	40,6	1 468	385	26,0
Dania	0,98	1 748	10	0,6	1 032	717	69,0
Finlandia	86,23	558	6	1,2	309	250	81,0
Francja	14,16	7 253	2 936	40,5	5 213	2 040	39,0
Niemcy	3,06	6 784	1 284	18,9	4 060	2 724	67,0
Grecja	5,39	362	2	0,6	228	134	58,0
Wielka Brytania	4,94	6 282	161	2,6	3 861	2 421	63,0
Irlandia	0	504	3	0,6	352	152	43,0
Włochy	-	2 433	598	24,6	1 061	1 372	129,0
Luksemburg	-	194	-	-	150	44	30,0
Holandia	-	3 981	257	6,4	2 951	1 030	35,0
Austria	6,28	505	39	7,7	228	276	121,0
Portugalia	43,99	320	6	2,0	182	137	75,0
Hiszpania	0	1 961	106	5,4	1 151	810	70,0
Szwecja	0	2 400	165	6,9	1 779	621	35,0
UE	-	-	-	-	6 445	728	11,0
Norwegia	0,13	2 042	69	3,4	1 462	580	40,0
Szwajcaria	3,58	1 299	75	5,8	945	355	38,0
Japonia	3,4	8 880	940	10,6	6 334	2 545	40,0
USA	-	16 254	1 800	11,1	14 594	1 661	11,0
Przeciętnie	14,7			10,5			54,1
Suma		65 614	9 211	14,0			

Źródło: [OECD, DAC Online].

7. Koordynacja pomocy rozwojowej

Kraje udzielające pomocy rozwojowej są od dawna krytykowane za niedostateczną koordynację tej pomocy pod względem celów rozwojowych w krajach rozwijających się pod względem polityki innych donatorów, ale także ze względu na istnienie wielu decydentów w krajach dawców. Prowadzi to do małej skuteczności pomocy rozwojowej w wielu ubogich krajach.

Ważnym krokiem w kierunku lepszej koordynacji pomocy jest kierowanie nią przez instytucje i organizacje międzynarodowe, takie jak Bank Światowy, banki rozwoju w poszczególnych krajach, jak również liczne agendy ONZ. Członkowie UE mogliby kierować środki pomocowe poprzez Komisję Europejską, co zresztą jest już niemal powszechną praktyką w odniesieniu do środków na pomoc multilateralną.

Poszczególne kraje świadczą pomoc (dwustronną i wielostronną) w bardzo zróżnicowanych proporcjach. Na przykład Włochy i Austria świadczą więcej pomocy multilateralnej niż bilateralnej, natomiast w USA pomoc multilateralna stanowi tylko 11% pomocy bilateralnej. Przeciętnie w badanych krajach stosunek między pomocą multi- i bilateralnej wynosi 1:2.

Krytycy wielostronnej współpracy przy udzielaniu pomocy argumentują, że skuteczność i efektywność tej formy obniżają ogromne koszty administracji i koordynacji. Opowiadają się zamiast tego za lepszą koordynacją bilateralnych instytucji darczyńców.

Natomiast zwolennicy koordynacji pomocy podkreślają możliwość wystąpienia efektu synergii między projektami pomocowymi i oszczędnością przez beneficjentów kosztów, które są związane z zarządzaniem licznymi projektami poszczególnych darczyńców.

W celu poprawy koordynacji pomocy państwowej Komisja Rozwoju OECD (DAC) sformułowała określone zasady. Chodzi zwłaszcza o to, aby kraje, które koncentrują się na priorytetach rozwojowych poszczególnych beneficjentów, konsultowały to z pozostałymi darczyńcami, i to pod kierunkiem beneficjenta. Towarzyszyć temu powinny działania na rzecz instytucji zajmujących się planowaniem i realizacją projektów w krajach korzystających z pomocy [Osterhamp 2005, s. 25]. Mimo tych zasad koordynacja pomocy napotyka trudności, co wynika w dużym stopniu z faktu, że polityka pomocy rozwojowej nie we wszystkich krajach jest prawnie uregulowana. W zróżnicowany sposób uregulowane są takie kompetencje względem pomocy rozwojowej. Tylko w Danii i Austrii pomoc rozwojowa podlegała wyłącznym kompetencjom ministerstwa spraw zagranicznych. W innych krajach kompetencje te są rozdzielone na większą liczbę instytucji, w tym także na te, które zostały utworzone specjalnie w celu planowania i realizacji projektów rozwojowych w krajach rozwijających się. W niektórych krajach, jak np. w Niemczech i Portugalii, istnieją liczne wyspecjalizowane organizacje wdrożeniowe. Rządy tych

krajów dysponują wieloma instrumentami pomocowymi, które obejmują udzielanie kredytów, wysyłanie ekspertów czy też pomoc w likwidacji skutków katastrof.

Istnieje jednak negatywna strona takich rozwiązań, bowiem różnorodne i w różny sposób zorganizowane struktury utrudniają ich koordynację po stronie darczyńców, a po stronie beneficjentów powodują dodatkowe nakłady na zarządzanie projektami. Dlatego też w wielu krajach powołano międzyresortowe sformalizowane struktury, mające na celu eliminację tych negatywnych skutków.

8. Podsumowanie

W Deklaracji Milenijnej państwa rozwinięte przyjęły zobowiązanie, w myśl którego w okresie 15 lat wyeliminowane zostaną najdotkliwsze formy ubóstwa i niedorozwoju w świecie. Osiągnięcie tych celów wymaga istotnego zwiększenia pomocy rozwojowej. Tymczasem wiele bogatych krajów nie spełniło jeszcze deklaracji ONZ z 1970 r. zawierającej apel o przeznaczenie 0,7% PKB na wsparcie krajów rozwijających się. W niektórych dużych krajach odsetek ten wręcz się obniżył.

Pomoc rozwojowa w największym wymiarze kierowana jest do najuboższych państw Afryki Subsaharyjskiej. W porównaniu z latami 80. na przełomie XX i XXI wieku nastąpiły znaczne zmiany w strukturze udzielanej pomocy. Na znaczeniu traci także pomoc rozwojowa powiązana z eksportem kraju donatora do kraju beneficjenta. Część pomocy (ok. 14%) udzielana jest w postaci umorzenia długów.

Pomoc rozwojowa udzielana jest w formie multilateralnej i bilateralnej, a proporcje obu form w badanych krajach są zróżnicowane. Zdaniem ekonomistów pomoc rozwojowa mogłaby przynieść znacznie większe niż dotąd efekty, gdyby była odpowiednio koordynowana, zarówno w skali międzynarodowej, jak i w kraju beneficjenta. Rolę koordynatora międzynarodowego powinny w większym stopniu przyjąć takie organizacje, jak Bank Światowy, agendy ONZ czy też Unia Europejska. Poszczególne kraje powinny doprowadzić również do wewnętrznej koordynacji polityki rozwojowej np. poprzez powoływanie – wzorem niektórych państw – międzynarodowych organów zapewniających spójność polityki rozwojowej.

Literatura

- Budnikowski A., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 2006.
- Burnell P., *Foreign aid in a Changing World*, [w:] *The Companion to Development Studies*, red. V. Desai, R. Potter, Arndt, London 2002.
- <http://www.oecd.org/dataoecd/35/9/2488552.pdf>.
- OECD, *DAC Online*, www.oecd.org/dac/stats/idsonline.
- Oosterhamp R., Rücher A., *Entwicklungslufe – ein internationaler Vergleich*, „ifo-Schnelldienst” 2005 nr 18.

Radman D., *The Anarchy of Numbers: Aid, Development and Cross-country Empirics*, Center for Global Development, Working Paper nr 32, lipiec 2004.

Statistical Annex „2004 Development Co-operation Report”, www.oecd.org/dac/stats/dac/olcrannex.

www.oecd.org/dac.

www.pah.org.pl.

www.un.org.

www.un.org.pl.

A DEVELOPMENT ASSISTANCE FOR THE DEVELOPING COUNTRIES

Summary

The article presents and evaluates the range of the Official Development Assistance imparted by nineteen developed countries of the world for the developing countries.

The author analyzes the local and the trade structure of development assistance and the forms of help. He also touches on the problem of assistance coordination at the international scale.